

Evaluatierapport onderzoeksvisite

Lectoraat Zorg en Zingeving

Viaa

**De kracht van
kennis.**

Evaluatierapport onderzoeksvisitatie

Lectoraat Zorg en Zingeving

Viaa

Hobéon® Management Consult BV

Datum : 25 mei 2020

Evaluatiecommissie:

Ir. A.T. de Bruijn

Prof. dr. J.P.H. Hamers

Dr. ir. M.H. Kwekkeboom

Dr. J. Steyaert

Drs. H.J.Th. van de Ven

Secretaris:

I.A.M. van der Hoorn MSc

INHOUDSOPGAVE

1.	OPDRACHT EN WERKWIJZE	7
1.1	Viaa	7
1.2	Context van de evaluatie	7
1.3	Samenstelling evaluatiecommissie	7
1.4	Het beoordelingskader en de opbouw van het rapport	8
1.5	De werkwijze	8
2.	HET ONDERZOEKSPROFIEL EN ONDERZOEKSPROGRAMMA	11
2.1	Algemeen	11
2.2	Onderzoeksprofiel	11
2.3	Onderzoeksprogramma	12
2.4	Indicatoren	12
3.	ORGANISATIE, MIDDELEN EN SAMENWERKING	15
3.1	Algemeen	15
3.2	Organisatie lectoraat Zorg en Zingeving	15
3.3	Mensen en middelen	15
3.4	Samenwerkingsverbanden	16
4.	KWALITEIT VAN ONDERZOEK	19
5.	RESULTATEN EN IMPACT	21
5.1	Valorisatie naar beroepspraktijk en samenleving	21
5.2	Resultaten op het gebied van onderwijs en professionalisering	22
5.3	Kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein	23
6.	KWALITEITSZORG	25
6.1	Algemeen	25
6.2	Lectoraat Zorg en Zingeving	25
6.3	Conclusie	26
7.	AANBEVELINGEN	27
	BIJLAGE 1 SAMENSTELLING EVALUATIECOMMISSIE	29
	BIJLAGE 2 PROGRAMMA VISITATIE	31

1. OPDRACHT EN WERKWIJZE

1.1 Viaa

Viaa is een kleine onderwijsinstelling met ongeveer 1600 studenten. Op haar vestiging in Zwolle verzorgt Viaa vijf bacheloropleidingen. Het betreft de hbo-bacheloropleidingen Social Work, Verpleegkunde, Leraar Basisonderwijs (Pabo), Theologie en Leraar Godsdienst. Ook biedt Viaa de masteropleiding Educational Leadership aan. Hiernaast is Viaa actief betrokken bij de uitvoering van de Associate degree-opleiding Pedagogisch Professioneel Kind en Educatie en de masteropleiding Interprofessioneel Werken met Jeugd. Deze beide opleidingen worden aangeboden vanuit de Campus Kind en Educatie. Dit is een samenwerkingsverband waarin naast Viaa ook de Katholieke Pabo Zwolle (KPZ), Mbo Menso Alting, Landstede MBO en Landstede Kinderopvang¹ zijn vertegenwoordigd. Verder verzorgt Viaa post-hbo-opleidingen en leiderschapsopleidingen aan.

Het onderzoek aan Viaa is georganiseerd in drie lectoraten, die elk verbonden zijn aan een academie.

- Het lectoraat Zorg en Zingeving o.l.v. dr. R.R. (René) van Leeuwen (sinds 2008) is verbonden aan de Academie Health Care.
- Het Centrum voor Samenlevingsvraagstukken o.l.v. dr. ir. M. (Marja) Jager-Vreugdenhil (sinds 2014) is verbonden aan de Academie Social Work.
- Het lectoraat Goede Onderwijspraktijken o.l.v. dr. I. (Ingrid) Paalman-Dijkenga (sinds 2019) is verbonden aan de Educatieve Academie.

Ieder lectoraat wordt door de commissie afzonderlijk beoordeeld, waarbij de commissie oog heeft voor de gezamenlijkheden in zowel organisatorische als inhoudelijke zin.

1.2 Context van de evaluatie

De invoering van het landelijk kwaliteitszorgstelsel voor onderzoek in het hbo is het kader waarbinnen deze evaluatie heeft plaatsgevonden. Een hogeschool wordt geacht het functioneren van de onderzoekseenheden te laten evalueren door een onafhankelijke commissie en dit systematisch aan te pakken. De onderzoeksvisitatie van het lectoraat Zorg en Zingeving maakt hiervan deel uit.

Bij deze evaluatie zijn de vijf standaarden uit het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022 gehanteerd. De Commissie Evaluatie Kwaliteit Onderzoek (CEKO) houdt toezicht op de uitvoering van het BKO.

1.3 Samenstelling evaluatiecommissie

In opdracht van en in samenspraak met Viaa is een onafhankelijke evaluatiecommissie ingesteld. De commissie bestaat uit representanten van onderwijs, wetenschap en beroepspraktijk. Met goedkeuring van het College van Bestuur van Viaa bestaat de evaluatiecommissie uit:

- De heer ir. A.T. (Fred) de Bruijn, senior-adviseur bij Hobéon, voorzitter
- De heer prof. dr. J.P.H. (Jan) Hamers, hoogleraar Ouderenzorg aan de Universiteit Maastricht en voorzitter van de Academische Werkplaats Ouderenzorg Zuid-Limburg
- Mevrouw dr. ir. M.H. (Rick) Kwekkeboom, lector Langdurige Zorg en Ondersteuning aan de Hogeschool van Amsterdam
- De heer drs. H.J.Th. (Harrie) van de Ven, bestuurder van OPTIMUS primair onderwijs en voormalig directeur van Fontys Hogeschool Kind en Educatie

---

¹ Landstede Kinderopvang is in 2019 overgenomen door Prokino. Prokino is actief op het gebied van jeugdzorg en kinderopvang.

- De heer dr. J. (Jan) Steyaert, hoofddocent voor de Master Social Work van de Universiteit Antwerpen en voormalig lector Sociale Infrastructuur en Technologie aan de Fontys Hogeschool Sociale Studies.

Een uitgebreidere beschrijving van functies en kennisgebieden vindt u in Bijlage 1. De door de individuele leden van de commissie ondertekende onafhankelijkheidsverklaringen zijn in het bezit van de secretaris van de commissie en zo nodig opvraagbaar. Hierin verklaren de leden o.a. vijf jaar voorafgaand aan de visitatie geen professionele werkrelatie met de hogeschool te hebben gehad.

Mevrouw Inge van der Hoorn MSc trad op als secretaris van de evaluatiecommissie.

1.4 Het beoordelingskader en de opbouw van het rapport

Voor de evaluatie van het lectoraat Zorg en Zingeving is gebruik gemaakt van het beoordelingskader dat is vastgelegd in het 'Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022'. Het rapport is geordend naar de vijf standaarden uit het beoordelingskader.

1. De onderzoekseenheid heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en een onderzoeksprogramma met bijbehorende doelen die zijn geoperationaliseerd in een aantal indicatoren.
2. De wijze waarop de eenheid is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk.
3. Het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek.
4. De onderzoekseenheid realiseert voldoende relevantie op het gebied van:
  - a. de beroepspraktijk en de samenleving
  - b. onderwijs en professionalisering
  - c. kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein
 Het onderzoek heeft in voldoende mate impact op de hiervoor omschreven gebieden.
5. De onderzoekseenheid voert regelmatig en systematisch evaluaties uit van de onderzoeksprocessen en resultaten. Aan de uitkomsten daarvan verbindt de onderzoekseenheid waar nodig verbeteringen.

Het evaluatierapport heeft de volgende opbouw:

- Hoofdstuk 2 behandelt het onderzoeksprofiel en onderzoeksprogramma (standaard 1).
- Hoofdstuk 3 beschrijft de organisatie, inzet van mensen en middelen, en samenwerking (standaard 2).
- Hoofdstuk 4 richt zich op de kwaliteit van het onderzoek (standaard 3).
- Hoofdstuk 5 beschrijft de resultaten en de impact van het onderzoek van het Kenniscentrum (standaard 4).
- Hoofdstuk 6 behandelt de kwaliteitszorg voor zover relevant voor deze onderzoeksvisitatie (standaard 5).
- Hoofdstuk 7 bevat de aanbevelingen die de commissie het lectoraat mee wil geven.

1.5 De werkwijze

De commissie heeft in gezamenlijkheid en tijdens één visitatiedag de drie lectoraten van Viaa beoordeeld. De drie lectoraten leverden een gezamenlijke kritische reflectie aan waarin per lectoraat informatie is opgenomen over de vijf standaarden. Het lectoraat Zorg en Zingeving leverde daarnaast onderliggende documentatie aan, zoals jaarplannen en jaarverslagen. Het lectoraat heeft zelf een zestal artikelen, publicaties en/of producten geselecteerd die de commissieleden hebben bestudeerd. Deze selectie is gemaakt op basis van de publicatielijsten uit de studie jaren 2017-2018 en 2018-2019 waarin zowel wetenschappelijke als beroepsgerichte publicaties en producten zijn opgenomen.

De commissieleden voerden op basis van deze documenten een voorlopige analyse uit op de vijf standaarden, resulterend in aandachtspunten voor de visitatie. De analyse en aandachtspunten vormden de leidraad voor de gesprekken tijdens de visitatie, die op 11 december 2019 plaatsvond in Zwolle.

Er zijn gesprekken gevoerd met de lector en met docentonderzoekers, met het College van Bestuur en met de academiedirecteur, met docenten, studenten en met een aantal stakeholders uit het werkveld.

In dit rapport is bij een aantal standaarden eerst een algemene paragraaf opgenomen. Omdat Viaa een aantal beleidsmatige en organisatorische zaken op hogeschoolniveau heeft georganiseerd, beschrijft de commissie - in dien van toepassing - haar bevindingen hierover in de paragraaf 'Algemeen' aan het begin van een standaard.

2. HET ONDERZOEKSPROFIEL EN ONDERZOEKSPROGRAMMA

Standaard 1: De onderzoekseenheid heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en een onderzoeksprogramma met bijbehorende doelen die zijn geoperationaliseerd in een aantal indicatoren.

2.1 Algemeen

Naar aanleiding van de vorige onderzoeksvisitatie is aan Viaa aanbevolen om de focus en massa van het onderzoek te vergroten door de inhoudelijke samenwerking tussen de lectoraten te intensiveren. De hogeschool heeft dit advies ter harte genomen en is op zoek gegaan naar een overkoepelend thema dat de paraplu kon vormen voor de onderzoeken die de drie lectoraten uitvoeren. Na beraadslagingen met interne en externe stakeholders is het thema 'bezielde professionaliteit' gedefinieerd als overkoepelend thema. Bezielde professionaliteit is bovendien de kern van Viaa. Zij wil bezielde professionals opleiden. Mensen met passie, die altijd een stap meer willen doen om anderen te helpen; of dat nu gaat om verpleegkundigen, sociaal werkers of leraren.

In praktische zin bleek het ingewikkeld om aan de hand van het thema bezielde professionaliteit een goede verbinding te maken tussen de lectoraten en het werkveld, en daar relevante en actuele onderzoeksvragen aan te verbinden, zo vernam de commissie tijdens het gesprek met het management en de lectoren. Het onderzoek onder de noemer bezielde professionaliteit kwam niet goed van de grond. Er werd besloten om niet op deze weg door te gaan, maar om maatregelen te nemen. De hogeschool heeft vervolgens diverse onderzoeken laten uitvoeren om het onderzoek op een werkbare en waardevolle manier te positioneren en organiseren. Het thema bezielde professionaliteit is losgelaten en de nadruk op het inhoudelijk moeten samenwerken is afgeschaald. De keuze om het gezamenlijke thema los te laten, heeft de lectoraten veel rust gebracht, zo vernam de commissie.

Door de druk op de gezamenlijkheid los te laten, begint de gezamenlijkheid juist te groeien, zo ervaren de lectoren. De samenwerking bevindt zich nu vooral in de fase van het harmoniseren van beleidsmatige aangelegenheden, zoals eenheid in de financiële stromen, een gezamenlijk lectorenberaad, met elkaar geformuleerde indicatoren, kenniskringbijeenkomsten met alle onderzoekers, manieren van publiceren en kwaliteitszorgaspecten. Ook op inhoudelijk vlak ontwikkelt zich een thema waarin samenwerking tussen de drie lectoraten goed mogelijk is. Het betreft interprofessioneel samenwerken voor jeugd. Dit thema leeft in de regio, en het werkveld stuurt aan op dat thema. In de Campus Kind en Educatie wordt reeds samengewerkt op dit thema. Omdat Viaa zich zowel richt op het (basis)onderwijs, de (jeugd)zorg als op sociaal werk, heeft zij zelf de 'ingrediënten' in huis om kennis en vaardigheden te ontwikkelen op het gebied van interprofessioneel samenwerken voor jeugd.

2.2 Onderzoeksprofiel

Het lectoraatsthema Zorg en Zingeving sluit aan bij de christelijke identiteit van Viaa, zo stelt de commissie vast. Het draagt bij aan de kernwaarden van Viaa: bezieling, betrokkenheid, eigenaarschap en hoop. Het past bij de missie van Viaa om bezielde professionals op te leiden. Professionals die verder gaan dan het uitoefenen van het beroep van verpleegkundige in engere zin. Professionals die ook oog hebben voor de persoon achter de patiënt. Zelf schrijft de hogeschool hierover in haar zelfevaluatierapport: "Vanuit onze christelijke visie zien wij mensen als waardevolle schepselen, met verantwoordelijkheid voor elkaar en voor de wereld. Ons bestaan is evenwel geschonden. Onze lectoraatsthema's raken daarom aan de zorg voor mensen die in kwetsbaarheid en lijden hoop en herstel nodig hebben. Het lectoraat Zorg en Zingeving werkt aan expliciete aandacht voor zingeving in contexten van zorg en ziekte."

Het lectoraat heeft bijgedragen aan het 'op de kaart zetten' van het thema zingeving in de zorg. Sinds 2008 doet men aan Viaa onderzoek naar dit thema; in eerste instantie in verkennende zin en

tegenwoordig veel meer toepassingsgericht. Zingeving (in de zorg) is een zeer actueel en relevant thema, waar in de afgelopen jaren steeds meer aandacht voor is gekomen. Het lectoraat Zorg en Zingeving heeft hierin een voortrekkersrol gespeeld en vervult die rol nog steeds.

De commissie merkt verder op dat de keuze voor het onderzoeksprofiel vooral lijkt voort te komen uit de intrinsieke motivatie van de hogeschool en de lector, wat een goede basis is. Niettemin kan de hogeschool het (regionale en nationale) werkveld sterker en explicieter betrekken bij de verdere ontwikkeling van het onderzoeksprofiel, zo stelt de commissie vast.

2.3 Onderzoeksprogramma

Het onderzoeksprogramma van het lectoraat kent drie onderzoekslijnen, namelijk (i) Persoon en zingeving, (ii) Praktijk en zingeving, en (iii) Zingeving in perspectief. In de onderzoekslijn 'Persoon en zingeving' wordt onderzoek gedaan naar (de ontwikkeling van) het zingevingsperspectief van zorgprofessionals en de houding en communicatievaardigheden die zij hiertoe benutten richting cliënten. Vanuit deze onderzoekslijn werkte het lectoraat onder andere aan de ontwikkeling van een Web App voor het omgaan met levensvragen van ouderen, aan de ontwikkeling van een toolkit met onderwijsmethoden over zingeving en aan een training zingeving voor verpleegkundigen in ziekenhuis Van Weel-Bethesda.

De onderzoekslijn 'Praktijk en zingeving' is gericht op de methodische inbedding van aandacht voor zingeving in het zorgproces. Vanuit deze onderzoekslijn werkte het lectoraat onder andere aan een onderzoek naar de aandacht voor zingeving in de thuiszorg en aan de ontwikkeling en implementatie van een digitale werkplaats in de palliatieve zorg (voor het Consortium Ligare). Daarnaast zijn en worden er promotieonderzoeken uitgevoerd naar zingeving bij de doelgroepen kinderen en chronisch zieken.

De onderzoekslijn 'Zingeving in perspectief' is bedoeld om te onderzoeken welke rol de zorgprofessional op organisatieniveau kan hebben bij het scheppen van randvoorwaarden en bij de ontwikkeling van visie en beleid ten aanzien van aandacht voor zingeving in de zorg. Vanuit deze onderzoekslijn werkt het lectoraat onder andere aan de ontwikkeling van een internationale standaard (consensus-based) voor onderwijs in zingeving. Ook voeren onderzoekers vanuit deze onderzoekslijn onderzoeken uit naar de relatie tussen geloof en zorg. De ontwikkeling en monitoring van de implementatie van de rol van aandachtfunctionaris zingeving in de verpleegkundige praktijk en in het onderwijs, behoren eveneens tot deze onderzoekslijn.

De commissie heeft het onderzoeksprogramma bestudeerd en vindt het waardevol dat in het programma een gradatie is gemaakt van persoon, naar praktijk naar beleid/organisatie. De focus verschuift meer naar de organisatie en de randvoorwaarden. Dat is wat de commissie betreft een goede zaak.

2.4 Indicatoren

Het lectoraat heeft zich in de beleidsperiode 2016-2020 een viertal doelen gesteld. In het kort gaat het om het ontwikkelen van praktijkgericht kennis binnen de drie onderzoekslijnen, het bijdragen aan de kwaliteit van de opleiding Verpleegkunde, het structureel samenwerken met de andere Vaa-lectoraten en het werken vanuit een gezonde financiële basis.

In de zelfevaluatie schrijft het lectoraat dat de indicatoren worden afgeleid van de hierboven genoemde doelen en jaarlijks worden vastgelegd in een jaarplan. De commissie heeft de jaarplannen voor 2018 en 2019 bestudeerd. De commissie herkent niet expliciet de bovengenoemde doelen als leidraad voor het jaarplan; het frame van het jaarplan lijkt gevormd te worden door de drie impactgebieden uit het BKO. De aspecten die de indicatoren afdekken zijn passend. De mate waarin de indicatoren daadwerkelijk een meetinstrument vormen om het succes

op een impactgebied te bepalen, dient vergroot te worden. Het draait hierbij om vragen als: Maakt de indicator duidelijk wanneer we als lectoraat tevreden zijn aan het eind van het jaar? En wat moeten we dan gepresteerd hebben in termen van bijvoorbeeld impact?

Het viel de commissie verder op dat in het jaarplan 2019 geen indicatoren zijn opgenomen over de (geambieerde) personele inzet en de te verwerven inkomsten. Gelet op het doel om te werken vanuit een gezonde financiële basis, lijkt het de commissie raadzaam om ieder jaar ook op dit gebied één of enkele indicatoren op te stellen. Wanneer is het lectoraat tevreden als het gaat over de werving van financiële middelen en de personele inzet?

2.5 Conclusie

De commissie beoordeelt Standaard 1 als voldoende en heeft hiervoor de volgende overwegingen. Het lectoraat Zorg en Zingeving beschikt over een uitgewerkt, relevant en aansprekend onderzoeksprofiel, dat in grote mate aansluit op de algemene missie en doelen van de hogeschool. De betrokkenheid van het werkveld bij de totstandkoming en ontwikkeling van het onderzoeksprofiel kan worden vergroot. Het onderzoeksprogramma met de drie onderzoekslijnen sluit aan bij de profilering. Het biedt sturing aan de uitvoering van (nieuw) onderzoek. De doelen en de bijbehorende (impact)indicatoren zijn vastgelegd in een jaarplan. Met name de indicatoren vragen om nadere explicitering om als 'meetinstrument' te dienen voor het functioneren van het lectoraat.

3. ORGANISATIE, MIDDELEN EN SAMENWERKING

Standaard 2: De wijze waarop de eenheid is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk.

3.1 Algemeen

De lectoraten zijn ingebed in de organisatie van Viaa. De drie lectoraten zijn elk verbonden aan een academie. Het lectoraat Zorg en Zingeving is verbonden aan de Academie Health Care. Het lectoraat Goede Onderwijspraktijken is verbonden aan de Educatieve Academie. En het Centrum voor Samenlevingsvraagstukken is verbonden aan de Academie Social Work en Theologie. De commissie vindt dit een passende constructie, die nauwe banden met het onderwijs mogelijk maakt.

In het Beleidsoverleg – het overleg tussen de drie academiedirecteuren, de bestuurder van Viaa, de manager van de diensten, de controller en de bestuurssecretaris – is een portefeuillehouder onderzoek aangesteld. Op dit moment is de directeur van de Academie Health Care de portefeuillehouder onderzoek. Zij heeft regulier overleg met de coördinerend lector over de aansluiting tussen het strategisch beleid en de onderzoeksactiviteiten.

De drie lectoraten kunnen sinds 2019 voor administratieve en organisatorische ondersteuning terecht bij het KennisOffice. Het KennisOffice (1,4 fte) biedt support bij het opstellen van offertes, het inrichten van onderzoeksprojecten en het maken van communicatiemiddelen.

Om zowel de organisatorische als inhoudelijke samenwerking tussen de lectoraten te faciliteren en te stimuleren is een overlegstructuur ontwikkeld. De lectoren vergaderen iedere zes weken in het lectorenberaad om gezamenlijke activiteiten en domein-overstijgende vragen en thematieken af te stemmen. Zo neemt het lectorenberaad onder andere het initiatief voor de organisatie van gezamenlijke conferenties, verkennende onderzoeken en gezamenlijke subsidieaanvragen. De gezamenlijke activiteiten worden uitgevoerd in werkgroepen, die gevormd worden door kenniskringleden.

Drie keer per jaar komen de kenniskringleden van alle lectoraten bij elkaar voor een gezamenlijk overleg. Tijdens dit overleg wordt gereflecteerd op concrete onderzoeken aan de hand van de opgestelde kwaliteitsindicatoren.

3.2 Organisatie lectoraat Zorg en Zingeving

De lector Zorg en Zingeving maakt deel uit van het managementteam van de Academie Health Care. Maandelijks heeft hij een bilateraal overleg met de academiedirecteur. Eén keer per maand is er een kenniskringoverleg en tenminste eens per zes weken heeft de lector een individueel gesprek met zijn onderzoekers. De commissie concludeert dat de organisatie op adequate wijze is vormgegeven.

3.3 Mensen en middelen

Mensen

In het Onderzoeksbeleid 2018-2022 van Viaa is vastgelegd dat ieder lectoraat een minimale personele bezetting heeft van 0,6 fte voor de lector, en de kenniskring bestaat uit minimaal drie docentonderzoekers met een aanstelling van minimaal 0,4 fte. De kenniskring van het lectoraat Zorg en Zingeving bestaat hiernaast nog uit drie onderzoekers die elk 0,2 fte ter beschikking hebben voor onderzoek. Dit betekent een totale omvang van 2,4 fte.

Voor de domeinoverstijgende taken die de lector onderneemt vanuit het lectorenberaad is 0,1 fte van zijn tijd gereserveerd. Ieder lectoraat, en dus ook Zorg en Zingeving, heeft in totaal 0,2 fte van de uren van de kenniskringleden gereserveerd voor gezamenlijke activiteiten met de andere lectoraten.

Op basis van de cv's stelt de commissie vast dat alle onderzoekers minimaal een universitair masterdiploma hebben. In verhouding tot de totale omvang van de onderzoeksgroep is het aandeel van drie gepromoveerden en twee promovendi aan de maat. De commissie beveelt niettemin een verdere wetenschappelijke versterking aan; via verdere vergroting van het aandeel promovendi, versterkte samenwerking met universiteiten en/of andere vormen van extra toerusting. Oogmerk hiervan zou de verdere versterking van de kwaliteit van de wetenschappelijke publicaties moeten zijn, zoals nader geduid bij standaard 3.

Financiële middelen

Een belangrijke bron van inkomsten voor het onderzoek van het lectoraat Zorg en Zingeving is het geld uit de rijksbijdrage (eerste geldstroom). Het ging in 2018 om een bedrag van € 98.000. De belangrijkste bron van inkomsten is de derde geldstroom. Dit ging in 2018 om een totaal van € 126.000. Dit bedrag betreft projectfinancieringen en door opdrachtgevers of subsidieverstrekkingen ingebrachte gelden, zoals ZonMw, SIA en Porticus. Er waren in 2018 geen inkomsten uit de tweede geldstroom, die door het lectoraat gedefinieerd wordt als projectsubsidies van VWS.

De commissie concludeert dat de beschikbaarheid van mensen en middelen in verhouding staat tot de grootte van de hogeschool. Tegelijkertijd is de beschikbaarheid van mensen en middelen in absolute zin beperkt, wetende dat hier een programma met drie thema's mee wordt gedraaid en er bovendien ambities zijn voor verdere uitbouw. Om voldoende massa, diepgang, kwaliteit en doorwerking te waarborgen is het zaak om ambities enerzijds en mensen en middelen anderzijds meer op elkaar af te stemmen: door meer focus in de onderzoeksonderwerpen en/of door verdere kwalitatieve en kwantitatieve wetenschappelijke versterking van de onderzoeksgroep.

3.4 Samenwerkingsverbanden

Interne samenwerkingsverbanden

Nadat de conclusie werd getrokken dat de intensieve samenwerking van de drie Viaa lectoraten vanuit het overkoepelende thema Bezielde Professionaliteit de productiviteit niet ten goede kwam, hebben de lectoraten de onderlinge samenwerking in eerste instantie gezocht in randvoorwaardelijke zaken. Er is een gezamenlijke onderzoeksvisie ontwikkeld, er zijn gezamenlijke overleggen met de drie kenniskringen, er zijn algemeen geldende kwaliteitsindicatoren opgesteld en de kwaliteitszorgsystematiek wordt steeds meer gelijkgetrokken.

Waar mogelijk werken de lectoraten nu ook inhoudelijk meer met elkaar samen. Met name het thema 'interprofessioneel samenwerken' biedt hier mogelijkheden toe. Op dit moment werkt een promovenda aan een onderzoek naar zingeving bij chronisch zieke kinderen. In dit onderzoek komen de thematieken van de drie lectoraten bij elkaar.

Externe samenwerkingsverbanden

De commissie stelt vast dat het lectoraat Zorg en Zingeving samenwerkt met Nederlandse kennispartners als de Universiteit voor Humanistiek (UvH), Wageningen University & Research, Radboud Universiteit Nijmegen en de Vereniging van Geestelijk Verzorgers (VGVZ). De samenwerking tussen Viaa en de UvH is formeel vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Internationaal werkt het lectoraat samen met een aantal verwante hogescholen in Scandinavië, waaronder de Diäconia University of Applied Sciences uit Finland.

Waar veel samenwerkingen nu vooral plaatsvinden rondom projecten, adviseert de commissie het lectoraat om, naast de formele samenwerking met de UvH, ook de samenwerking met één of

enkele andere universiteiten te bestendigen om daarmee de eigen wetenschappelijke expertise structureel aan te vullen c.q. te versterken.

De werkveldpartners waarmee het lectoraat veel samenwerkt, zijn vooral instellingen voor ouderenzorg en palliatieve zorg. Zo werkt het lectoraat samen in het Zorgethisch Lab Zwolle en is het actief betrokken in het samenwerkingsverband van Ligare. Dit is een regionaal consortium voor palliatieve zorg in de vier noordelijke provincies. Het consortium bestaat uit leden werkzaam in zorgpraktijk, onderwijs en onderzoek. Het lectoraat maakt tevens deel uit van EPICC. Dit is een Europees netwerk van verloskundigen en verpleegkundigen, die kennis over spirituele zorg met elkaar delen.

De samenwerkingsverbanden en de netwerken waarin het lectoraat Zorg en Zingeving betrokken is, maken het beter mogelijk om het onderzoeksprofiel te realiseren. Het netwerk biedt het lectoraat toegang tot de zorgpraktijk en daarmee de gelegenheid om onderzoek naar zingeving te doen op persoons-, team- en organisatieniveau met relevante partners.

3.5 Conclusie

In haar overwegingen neemt de commissie mee dat praktijkgericht onderzoek op een passende wijze is ingebed in de organisatie. De positionering van het lectoraat Zorg en Zingeving in de Academie voor Health Care is waardevol, evenals de actieve deelname van de lector in het managementteam van de academie.

Gezien de relatief kleine omvang van de hogeschool – en daarbinnen de Academie voor Health Care – is de inzet van personele en financiële middelen begrijpelijk. In absolute termen vraagt deze niettemin een scherpe focusering om voldoende massa, diepgang en kwaliteit te kunnen waarborgen. Via verdere vergroting van het aandeel promovendi en/of versterkte samenwerking met universiteiten, dient de wetenschappelijke expertise van het lectoraat te worden versterkt.

Het lectoraat Zorg en Zingeving beschikt over een passend netwerk van zorgorganisaties en kennisinstellingen. Het netwerk bevindt zich zowel op regionaal, nationaal als internationaal niveau. Voor zowel de samenwerking met zorginstellingen als met universiteiten geldt dat deze structurele vormen zou kunnen krijgen. Het lectoraat is daarnaast op voldoende wijze verbonden met de interne omgeving. Met name op beleidsmatig en procesmatig vlak wordt samengewerkt met het lectoraat Goede Onderwijspraktijken en het Centrum voor Samenlevingsvraagstukken. Inhoudelijke samenwerking krijgt langzaam vorm rondom het thema interprofessioneel samenwerken.

Op basis van de bovengenoemde constatering beoordeelt de commissie standaard 2 als voldoende.

4. KWALITEIT VAN ONDERZOEK

Standaard 3: Het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek.

4.1 Algemeen

In het document 'Kwaliteitscriteria voor praktijkgericht onderzoek' hebben de onderzoekers van Viaa met elkaar vastgelegd aan welke criteria al het onderzoek van de lectoraten moet voldoen. De negentien kwaliteitscriteria zijn gebaseerd op het advies van de Werkgroep Kwaliteit van Praktijkgericht Onderzoek en het Lectoraat (2017) in opdracht van de Vereniging Hogescholen. De criteria hebben betrekking op de praktische relevantie, de methodische grondigheid en de ethische aspecten van onderzoek.

De onderzoekers van Viaa hebben de negentien criteria uitgewerkt voor de eigen situatie. Dit hebben zij met elkaar gedaan tijdens een gezamenlijk overleg met alle onderzoekers. De criteria worden nu gebruikt om in dialoog met elkaar, en met partners, te spreken over de kwaliteit van het onderzoek aan Viaa.

De commissie heeft de kwaliteitscriteria bekeken en stelt vast dat deze een goed kader bieden om met alle onderzoekers het gesprek over de kwaliteit van onderzoek te bespreken.

De commissie sprak met de onderzoekers van Viaa over de gehanteerde onderzoeksmethoden. Veelal worden onderzoeken multi-methodisch aangepakt. Hogeschool breed geldt dat er niet één preferente onderzoeksmethode is. Wel heeft kwalitatief onderzoek de overhand.

4.2 Lectoraat Zorg en Zingeving

Om de kwaliteit van onderzoek gedurende het onderzoeksproces te bewaken voert de kenniskring van het lectoraat Zorg en Zingeving maandelijks overleg. Tijdens dit overleg worden onder andere de stand van zaken en de keuzes in lopende projecten met elkaar besproken. Daarnaast voeren de onderzoekers ook op individuele basis gesprekken over de voortgang en kwaliteit van hun onderzoek(en). De lector bespreekt de voortgang van onderzoeken tevens in het lectorenberaad. De gepromoveerde onderzoekers en de lector zorgen voor de interne (wetenschappelijke) kwaliteitsbewaking van het onderzoek.

Externe peer review vindt vooral plaats via de gesubsidieerde projecten. Een andere vorm van peerreview gebeurt door reviewers van tijdschriften en congressen. Ook via deze wegen krijgen de onderzoekers informatie over de kwaliteit van hun onderzoeksproducten.

De commissie heeft in voorbereiding op de onderzoeksvisitatie een zestal publicaties van het lectoraat Zorg en Zingeving gelezen. De commissie stelt vast dat de publicaties over het algemeen kwalitatief aan de maat zijn. De enige wetenschappelijke Engelstalige publicatie in een journal is van voldoende kwaliteit, maar naar academische maatstaven ziet de commissie veel ruimte voor verbetering. Wetenschappelijk praktijkgericht onderzoek moet aan bepaalde kwaliteitseisen voldoen. De externe beoordeling door peers is daarbij belangrijk. Het gaat hierbij om het publiceren van het onderzoek in wetenschappelijke tijdschriften (peer reviewed en bij voorkeur met impact factor); dat is immers een belangrijke indicator voor de kwaliteit van het onderzoek en de gehanteerde onderzoeksmethoden. Verhoging van de onderzoeksexpertise binnen het lectoraat draagt hieraan bij. Dit zou moeten leiden tot een verhoging van het aantal publicaties. De commissie noemt hier echter geen minimum, omdat zij vindt dat aantallen publicaties (en de hoogte van een impact factor) voor het lectoraat geen doel op zich mogen zijn. Het externe kwaliteitsoordeel via een wetenschappelijke publicatie is ook een belangrijke legitimatie voor het formuleren van adviezen en richtlijnen voor de praktijk, bijvoorbeeld in praktijkpublicaties.

De praktijkpublicaties die de commissie bekeek, voldoen over het algemeen aan de eigen kwaliteitscriteria en aan de eisen die in het vakgebied gelden voor praktijkgericht onderzoek. De publicaties zijn informatief voor belanghebbenden.

4.3 Conclusie

Viaa heeft in een gemeenschappelijk document de eigen kwaliteitsstandaarden voor onderzoek vastgelegd. Deze criteria worden nagestreefd door alle onderzoekers en vormen een startpunt voor de dialoog tussen onderzoekers over de kwaliteit van onderzoek.

Het lectoraat waarborgt de kwaliteit van onderzoek door intern overleg. De kwaliteit van onderzoek voldoet; de commissie ziet met name ruimte voor ontwikkeling door het versterken van de wetenschappelijke expertise van de onderzoekers.

Op basis van bestudeerde publicaties stelt de commissie vast dat deze van voldoende niveau zijn. De commissie komt dan ook tot het oordeel 'voldoende' voor standaard 3.

5. RESULTATEN EN IMPACT

Standaard 4: De onderzoekseenheid realiseert voldoende relevantie op het gebied van:

- de beroepspraktijk en de samenleving
- onderwijs en professionalisering
- kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein

Het onderzoek heeft in voldoende mate impact op de hiervoor omschreven gebieden.

In dit hoofdstuk evalueren we de resultaten van het lectoraat Zorg en Zingeving en gaan we in op de drie prestatiegebieden. Achtereenvolgens bespreken we de bijdrage aan de valorisatie naar beroepspraktijk en samenleving, aan onderwijs en professionalisering en aan kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein.

5.1 Valorisatie naar beroepspraktijk en samenleving

De commissie is positief over de impact die het lectoraat Zorg en Zingeving realiseert in de beroepspraktijk. Deze impact wordt vooral bewerkstelligd door het verzorgen van trainingen en de implementatie van instrumenten en werkwijzen die de aandacht voor zingeving in de zorg vergroten. Tijdens de visitatie sprak de commissie onder andere met een vertegenwoordiger van het Van Weel-Bethesda Ziekenhuis. Het lectoraat heeft daar een nulmeting uitgevoerd naar de aandacht voor zingeving onder verpleegkundigen. Op basis van de nulmeting heeft het lectoraat vervolgens een scholingsprogramma op maat samengesteld voor aandachtsvelders zingeving.

Ook is het lectoraat actief in het Ligare-project 'Als niet alles is wat het lijkt: praten met patiënten en naasten over zingeving en betekenisgeving'. Doel van dit project is om zorgverleners handvatten te bieden om het gesprek aan te gaan met cliënten over zingeving. Er is in samenwerking met het lectoraat een digitale leerwerkplaats ingericht met opdrachten en materialen om kennis en vaardigheden rondom zingeving (via e-learning) te vergroten. Elk van de 25 deelnemende organisaties heeft een implementatiecoach afgevaardigd naar Viaa, die getraind is om de leerwerkplaatsen optimaal te benutten voor de eigen organisatie. Hiernaast heeft het lectoraat in samenwerking met de werkveldpartners in het Consortium Ligare diverse tools ontwikkeld om het gesprek over zingeving met cliënten aan te kunnen gaan.

Voor het project "Als niet alles is wat het lijkt" heeft Ligare in 2019 twee prijzen ontvangen. Het is door ZonMw benoemd tot Parelproject en het heeft de Jaarprijs Palliatieve Zorg Impact ontvangen. Deze prijzen geven blijk van de waardering die het werkveld heeft voor de gerealiseerde impact door dit project, waaraan het lectoraat een grote bijdrage levert.

De werkveldvertegenwoordigers waarmee de commissie sprak, ervaren de positieve effecten die de samenwerking met het lectoraat hun organisatie oplevert. Zij vertelden de commissie dat uit gesprekken met enkele afdelingshoofden van het Van Weel-Bethesda Ziekenhuis bleek dat er nu veel meer aandacht is voor zingeving. Eén van de vertegenwoordigers vertelde dat in zijn ziekenhuis de e-learning tool tot op heden alleen wordt gebruikt door verpleegkundigen, en dat hij nu ook telefoontjes krijgt van artsen en verloskundigen die hun kennis en vaardigheden omtrent zingevingsgesprekken willen vergroten. De commissie vindt dit een mooi signaal van de doorwerking van en de behoefte aan de producten die het lectoraat ontwikkelt.

Uit het gesprek met de werkveldvertegenwoordigers kwamen tevens enkele mogelijkheden voor verdere uitbouw van het bereik en de impact van het onderzoek naar voren die de commissie het lectoraat wil meegeven. Ten eerste ziet de commissie kansen de impact te vergroten door meer aandacht te besteden aan de verduurzaming van de opbrengsten. De commissie raadt het lectoraat aan om onderzoek tevens te richten op de verbetering van de lange-termijnpact van interventies. Door de werkdruk in de zorg, ebt de aandacht voor zingeving bij de mensen die het e-learning programma hebben gevolgd langzaam weer weg. De commissie geeft het lectoraat mee

om in dat opzicht specifiek aandacht te hebben voor de borging/verduurzaming van het effect van een interventie (eventueel door hier na één of twee jaar opnieuw onderzoek naar te doen).

Een andere signalering is dat de onderzoeken en tools nu voornamelijk gericht zijn op verpleegkundig niveau. Het werkveld ziet behoeften en mogelijkheden om dit te verbreden naar de ouderenzorg en de ziekenverzorging (mbo-niveau 3 en 4). De e-learning die er nu ligt, is voor hen niet geschikt, maar kan wellicht wel worden aangepast.

Er gebeurt al veel, niettemin denken de werkveldpartijen waarmee de commissie sprak, dat het lectoraat de impact kan vergroten door meer samenwerkingen aan te gaan, ook met zorginstellingen met een niet-christelijke identiteit. De commissie begreep overigens dat op dit vlak reeds stappen zijn en worden gezet. Zo zijn er plannen om het Ligare-project landelijke uit te rollen.

5.2 Resultaten op het gebied van onderwijs en professionalisering

Onderwijs

Het lectoraat houdt zich in belangrijke mate bezig met de competentieontwikkeling rondom zingeving in de zorg. Onderzoekers zijn betrokken bij zowel nationale als internationale projecten hieromtrent. Zo heeft het lectoraat onder andere substantieel bijgedragen aan de totstandkoming van de Standard for Spiritual Care Education. Dit heeft zijn doorwerking in het verpleegkundig onderwijs.

De activiteiten van het lectoraat hebben ook een zichtbare doorwerking in het onderwijs van de eigen Academie Health Care. Allereerst blijkt dit uit het feit dat het lectoraat actief betrokken is bij de curriculumontwikkeling van de opleiding Verpleegkunde. In 2016 is Víaa begonnen met de aanpassing van het curriculum vanwege het nieuwe landelijke opleidingsprofiel² (2015). Het vernieuwde curriculum van Víaa is sterk verweven met zingeving, zo vernam de commissie van de docenten uit de opleiding. De studenten Verpleegkunde waarmee de commissie sprak, vertelden eveneens dat in jaar 1 en 2 ruimschoots aandacht is voor zingeving. In jaar 3 hebben zij de mogelijkheid om een minor te volgen over dit thema. De werkveldvertegenwoordigers ervaren dat studenten en alumni van Víaa aanzienlijk meer aandacht hebben voor zingeving, dan studenten van diverse andere hogescholen. "Víaa'ers zijn zich ervan bewust dat zingeving een onderdeel is van hun vakgebied", zo vertelt één van de mensen uit het werkveld.

Het lectoraat voert overigens ook een project uit over de inbedding van zingeving in curricula van zorgopleidingen, waarbij ook de onderwijsinstellingen Saxion, Deltion, Landstede en Menso Alting zijn betrokken.

De docentonderzoekers van het lectoraat hebben de minor 'Verpleegkundig aandachtsvelder zingeving' ontwikkeld. Deze minor wordt gecoördineerd en mede verzorgd door docentonderzoekers. In algemene zin geldt dat de lector en de (docent)onderzoekers ook voor de klas staan en in hun lessen de kennis die zij opdoen via hun onderzoeksactiviteiten, verwerken in het onderwijs.

Verder hebben studenten de gelegenheid om bij het lectoraat af te studeren. De commissie sprak met twee studenten die op dit moment door het lectoraat worden begeleid bij hun afstuderen. Eén van deze studenten voert een onderzoek uit voor een wijkzorgorganisatie naar de samenwerking tussen het wijkteam, de kerk en de gezondheidszorg. En de andere student (deeltijd) doet in opdracht van zijn werkgever (een ziekenhuis) onderzoek naar ethiek en zingeving.

---

² 'Bachelor Nursing 2020, een toekomstbestendig opleidingsprofiel 4.0', opgesteld door het Landelijk Overleg Opleidingen Verpleegkunde (LOOV)

Professionalisering

De tweede manier waarop een lectoraat doorwerking kan bewerkstelligen naar het onderwijs, is via de professionalisering van het eigen onderwijzend personeel. In formele zin is het de verantwoordelijkheid van de academiecteur om docenten te scholen. Soms komt er een scholingsvraag bij het lectoraat terecht. Zo hebben de lectoren van Viaa met elkaar een leergang Onderzoekend Vermogen georganiseerd voor alle docenten die een rol hebben in onderzoek en/of onderzoeksbegeleiding van studenten. Op hogeschoolniveau is tevens de training Atlas TI aangeboden, om medewerkers te professionaliseren op het gebied van kwalitatief onderzoek en kwalitatieve gegevensanalyse.

Daarnaast biedt het lectoraat Zorg en Zingeving docenten die geïnteresseerd zijn in onderzoek de gelegenheid om als docentonderzoeker aan de slag te gaan. Docentonderzoekers ontwikkelen hun onderzoeksvaardigheden en vergroten hun kennis van het vakgebied door (literatuur)onderzoek. In een aantal gevallen is de aanleiding of het gevolg van aansluiting bij het lectoraat een promotietraject. Het lectoraat Zorg en Zingeving heeft op dit moment twee promovendi.

5.3 Kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein

De commissie heeft de publicatielijst van het lectoraat Zorg en Zingeving bekeken voor de periode 2017-2019. Ook heeft de commissie ter voorbereiding op de visitatie diverse publicaties gelezen.

Het lectoraat publiceert jaarlijks een respectabel aantal (vak)publicaties. De meeste hiervan verschijnen in vakbladen, zoals Nursing, Verpleegkunde, TvZ, en Onderwijs en Gezondheidszorg. Ook weet het lectoraat publicaties in wetenschappelijke tijdschriften te realiseren, zoals in de Journal of Advanced Nursing, de Journal of Religion and Health en de Scandinavian Journal of Caring Sciences. De onderwerpen van de publicaties staan allemaal in relatie tot het profilerende thema van het lectoraat: zingeving in de zorg. De commissie stelt vast dat het lectoraat ook met regelmaat presentaties en lezingen verzorgt tijdens nationale en internationale congressen en conferenties. Zo verzorgde onderzoekers van het lectoraat in 2018 onder andere een bijdrage tijdens de European Parish Nursing Conference (Finland), de EPICC Conference (Malta) en tijdens de Strategische Werkconferentie van ZonMw over Zorg en Zingeving.

5.4 Conclusie

Het onderzoek van het lectoraat is gericht op ontwikkeling, implementatie en toepassing van methoden en tools in de zorgpraktijk die de aandacht voor zingeving vergroten en bijdragen aan de handelingsbekwaamheid van zorgprofessionals. De commissie stelt vast dat het lectoraat met de ontwikkelde kennisproducten impact realiseert in de beroepspraktijk.

De waardering voor het onderzoek van het lectoraat is hoog. Dit komt onder andere tot uiting in de toekenning van een tweetal onderzoeksprijzen aan het Ligare project.

Het lectoraat speelt een positieve rol in de ontwikkeling van het onderwijs. Dit doet het lectoraat onder andere via de inzet van docentonderzoekers, de ontwikkeling en uitvoering van een minor en betrokkenheid bij de curriculumontwikkeling. Tevens draagt het lectoraat bij aan de professionalisering van docenten via onderzoekstrainingen en de mogelijkheid tot promotietrajecten.

De commissie ziet verder dat het lectoraat een bijdrage levert aan kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein. Het lectoraat laat een respectabele lijst aan publicaties zien, die met name gericht zijn op de beroepspraktijk en in iets mindere mate op het wetenschappelijk discours.

Al met al concludeert de commissie dat het lectoraat Zorg en Zingeving op de drie impactgebieden een relevante bijdrage levert en de commissie komt dan ook tot het oordeel goed voor standaard 4.

6. KWALITEITSZORG

Standaard 5: De onderzoekseenheid voert regelmatig en systematisch evaluatie uit van de onderzoeksprocessen en resultaten. Aan de uitkomsten daarvan verbindt de onderzoekseenheid waar nodig verbeteringen.

Kwaliteitszorg wordt door Viaa hogeschool breed georganiseerd. Dit betekent dat de werkwijzen en bevindingen voor de drie lectoraten in grote mate aan elkaar gelijk zijn.

6.1 Algemeen

De Viaa lectoraten hebben met elkaar een uitgebreide kwaliteitssystematiek ontwikkeld. Naast de externe evaluatie één keer in de zes jaar, vindt in de tussentijd – ook om de zes jaar – een interne midterm review plaats. Door recente ontwikkelingen rondom het beoogde Kenniscentrum Bezielde Professionaliteit zijn in de afgelopen jaren zelfs meerdere evaluaties en onderzoeken uitgevoerd naar het functioneren van (en de samenwerking tussen) de lectoraten. De commissie stelt vast dat de conclusies van deze onderzoeken hebben geleid tot aanpassingen, die het onderzoek aan Viaa ten goede komen. De commissie begrijpt de stap die Viaa heeft gezet om de als dwingend ervaren paraplu (het kenniscentrum Bezielde Professionaliteit) te verlaten en terug te gaan naar de eigen academies. Dat heeft veiligheid en ontspanning gebracht bij de onderzoekers.

6.2 Lectoraat Zorg en Zingeving

Aan de basis van de werkzaamheden van het lectoraat Zorg en Zingeving ligt het vierjarenplan 'Krachtig verbonden!'. Dit is de beleidsmatige onderbouwing van de continueringaanvraag van het lectoraat Zorg en Zingeving voor de periode 2016-2020. De commissie heeft het vierjarenplan bekeken en stelt vast dat hierin een aantal doelen zijn geformuleerd. Het vierjarenplan vormt de basis voor het jaarplan, dat het lectoraat ieder jaar opstelt op basis van actuele ontwikkelingen en ambities om op die manier stapsgewijs de beoogde langetermijndoelen te realiseren. Door middel van managementrapportages legt het lectoraat verantwoording af over de uitgevoerde activiteiten.

De commissie merkt op dat de jaarplannen een activiteitengerichte normering kennen (gericht op output). Een stip op de horizon, die een helder (en zo mogelijk meetbaar) antwoord geeft op de vragen 'wat is onze geambieerde impact' en 'wanneer zijn we als lectoraat tevreden?', is een basisvoorwaarde om planmatiger en systematischer te gaan werken. De commissie raadt het lectoraat aan om bij het opstellen van deze stip op de horizon ook het werkveld en wellicht enkele kennispartners te betrekken.

De commissie heeft de kwaliteitszorgsystematiek bekeken die de Viaa lectoraten hanteren. Naast de externe visitatie, de midterm review en de jaarplannen, worden er ook op structurele basis een aantal gesprekken gevoerd die onderdeel uitmaken van het kwaliteitszorgsysteem. Twee keer per jaar spreken de lectoren met het CvB. Kwaliteitszorg staat altijd op de agenda van het lectorenberaad en ook tijdens de kenniskringoverleggen en in de individuele gesprekken tussen lector en onderzoeker worden de onderzoeksprocessen en –resultaten geëvalueerd.

De kwaliteitszorg van het onderzoek verschilt nog enigszins per lectoraat, zo merkt de commissie op. Het Centrum voor Samenlevingsvraagstukken heeft een Draaiboek Onderzoek waarin per fase wordt beschreven welke stappen er gezet dienen te worden. De lectoren gaan met elkaar bekijken of dit draaiboek ook gebruikt kan gaan worden door de onderzoekers van Zorg en Zingeving en van Goede Onderwijspraktijken.

De indicatoren zoals die zijn opgenomen in de jaarplannen vormen een leidraad voor de werkzaamheden van het lectoraat, maar kunnen concreter worden geformuleerd. Het uitvoeren

van impactmetingen om te bepalen in hoeverre de (onderzoeks)activiteiten tot duurzame verbeteringen in het werkveld leiden, vormen voor het lectoraat nog een uitdaging, zo vertellen de onderzoekers aan de commissie.

6.3 Conclusie

De commissie concludeert dat Viaa en haar lectoraten beschikken over een aantal meet- en evaluatiemethoden die worden ingezet om het onderzoeksbeleid, de onderzoeksprocessen en – resultaten te monitoren en evalueren. De evaluaties hebben in de afgelopen jaren aantoonbaar tot verbeteracties geleid, met name rondom de profilering en organisatie van het onderzoek en samenwerking tussen de lectoraten.

Het gehanteerde kwaliteitssysteem leidt tot verbeteracties, maar mist koersbewaking omdat de koers (doelen en (impact)indicatoren) nog weinig concreet zijn. Het lectoraat kan stappen maken in het meten van de impact van onderzoeksactiviteiten, ook op de lange termijn. Om deze metingen te spiegelen aan de ambities en doelen, raadt de commissie het lectoraat aan de (impact)indicatoren concreter te formuleren.

Al met al voert de onderzoekseenheid regelmatig evaluaties uit, die leiden tot verbetermaatregelen. De commissie komt dan ook voor standaard 5 tot het oordeel 'Voldaan'.

7. AANBEVELINGEN

Dit hoofdstuk bevat een opsomming van de belangrijkste aanbevelingen en suggesties bij de diverse standaarden:

- Een stip op de horizon (doelen en indicatoren), die een helder (en zo mogelijk meetbaar) antwoord geeft op de vragen 'wat is onze geambieerde impact?' en 'wanneer zijn we als lectoraat tevreden?', zou het lectoraat kunnen helpen om planmatiger en systematischer te gaan werken.
- De commissie raadt het lectoraat aan om de indicatoren meer SMART te formuleren, zodat aan het eind van een jaar duidelijke uitspraken kunnen worden gedaan over de realisatie van de gestelde doelen. De indicatoren zijn nu voornamelijk gericht op activiteiten. De commissie zou het lectoraat willen meegeven om ook het verhaal van het werkveld meer te betrekken om te bepalen of de geformuleerde ambities worden gerealiseerd.
- De commissie ziet kansen voor het lectoraat om de impact te vergroten door meer aandacht te besteden aan de verduurzaming van de opbrengsten. Door de werkdruk in de zorg, ebt de aandacht voor zingeving bij de mensen die een training hebben gevolgd soms langzaam weer weg. De commissie geeft het lectoraat mee om in dat opzicht specifiek aandacht te hebben voor de borging/verduurzaming van het effect van een interventie (eventueel na één of twee jaar na afronding van een project/traject). Door contact te houden met zorgorganisaties kan het lectoraat inzicht vergaren in de langetermijneffecten van gedane interventies, gehanteerde tools, enz.
- In aansluiting op de vorig aanbeveling adviseert de commissie het lectoraat om structureler samen te werken met zorgorganisaties. Nu gebeurt dat vooral op projectbasis; het zou waardevol zijn om hier duurzame relaties van te maken.
- Verken de mogelijkheden om de onderzoeken en tools te verbreden van verpleegkundigen, naar tevens de ouderenzorg en de ziekenverzorging (mbo-niveau 3 en 4). Ditzelfde geldt voor de samenwerking met zorginstellingen met een niet christelijke identiteit.
- Verken de mogelijkheden van een meer geïntegreerde benadering van onderwijs en onderzoek in de vorm van ateliers, innovatiewerkplaatsen en andere van dit soort werkvormen. Hierdoor creëert een onderwijsinstelling capaciteit voor onderzoek (want onderzoek doen is dan tegelijkertijd onderwijs) en de relatie met het werkveld wordt erdoor versterkt.
- Rond professionalisering raadt de commissie het lectoraat/de hogeschool aan om een meer strategisch gericht personeelsbeleid op te stellen, waarin op teamniveau wordt bekeken hoe de verschillende competenties (onderwijs, onderzoek, praktijk) kunnen worden afgedekt. Dit draagt bij aan de algehele teamontwikkeling. Speciale aandacht vraagt de commissie hierbij voor uitbreiding van de wetenschappelijke expertise door de scholing/werving van gepromoveerde onderzoekers en de structurele samenwerking met meerdere universiteiten.

BIJLAGE 1 SAMENSTELLING EVALUATIECOMMISSIE

Ir. A.T. Fred de Bruijn, voorzitter

Fred de Bruijn is senior-adviseur en lid van het managementteam van Hobéon. Hij treedt zeer regelmatig op als voorzitter van auditteams in accreditatietrajecten en bij het beoordelen van EVC-aanbieders. De heer De Bruijn adviseert en begeleidt sinds 2004 hogescholen bij het ontwikkelen van nieuwe opleidingen, zowel inhoudelijk als onderwijskundig. Tevens is hij betrokken bij interne doorlichtingen in mbo en hbo, bij evaluaties van kenniscentra en lectoraten. De heer De Bruijn is gecertificeerd 'Lead Auditor Kwaliteitsmanagementsystemen', (LRQA, Lloyd's Register Group / ISO 9001:2008).

Dr. ir. Rick Kwekkeboom, lid

Rick Kwekkeboom (1958) studeerde na haar eindexamen Gymnasium B Huishoudwetenschappen aan de toenmalige Landbouwhogeschool in Wageningen. Binnen deze studierichting specialiseerde zij zich in maatschappelijke en geestelijke gezondheidszorg. Na projectmedewerker te zijn geweest bij het NIMAWO, startte zij in 1985 als wetenschappelijk ambtenaar bij het Stafbureau Onderzoek van het Directoraat Generaal Welzijn van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

In 1991 stapte zij over naar het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) waar zij onderzoek deed naar het lokale beleid en voorzieningenaanbod voor mensen met langdurige beperkingen. In 2001 promoveerde zij op een onderzoek naar het draagvlak en de draagkracht voor de vermaatschappelijking in de geestelijke gezondheidszorg. Tussen 2003 en 2009 combineerde zij haar functie bij het SCP met die van lector Vermaatschappelijking in de Zorg bij Avans Hogescholen. In januari 2010 werd zij lector Community Care bij de Hogeschool van Amsterdam. In 2018 werden naam en onderzoeksprogramma van het lectoraat gewijzigd in 'Langdurige zorg en ondersteuning'.

Prof. dr. Jan Hamers, lid

Prof. dr. Jan Hamers, PhD, is hoogleraar ouderenzorg aan de Universiteit van Maastricht en gasthoogleraar aan de Universiteit van Leeds in het Verenigd Koninkrijk. Hij is oprichter en voorzitter van het Living Lab in Ageing and Long-Term Care (Academische Werkplaats Ouderenzorg Zuid-Limburg), een succesvolle formele samenwerking tussen onderzoeks-, onderwijs- en zorgorganisaties die langdurige zorg bieden (ongeveer 19.000 cliënten en 15.000 werknemers), met 'team science', gezamenlijke afspraken en multidisciplinariteit als kernbegrippen. Het Living Lab in Aging and Long-Term Care is door NFU aangemerkt als best practice en wordt momenteel gekopieerd in binnen- en buitenland (o.a. VK en Duitsland).

Jan Hamers en zijn groep doen onderzoek gericht op zorg en ondersteuning (bijv. preventie van onvrijwillige behandeling), personeels- en innovatiemanagement (bijv. kwaliteit en leiderschap), herontwerp van zorg (bijv. groene zorgboerderijen) en op verbetering van onderzoeksmethodologie en onderwijs in langdurige zorg. Hij is zeer succesvol geweest in het verwerven van grote onderzoekssubsidies (meer dan € 10.000.000, inclusief EU-FP7 & Horizon2020), en in het beheren en voltooien van grote projecten.

Hij en zijn groep hebben vele artikelen geschreven in wetenschappelijke tijdschriften, professionele tijdschriften, boeken enzovoort, en verschillende prijzen ontvangen (bijv. Maatschappelijke impact, beste proefschriften, valorisatieprijs). Verder zijn hij en zijn groep zeer betrokken bij verschillende bachelor- (bijv. Gezondheidswetenschappen) en master- (bijv. Gezondheidsbeleid innovatiemanagement) onderwijsprogramma's, en bij internationale PhD-programma's (bijv. European Academy of Nursing Science), gekenmerkt door ontwikkeling en implementatie van innovatieve lesmethoden (bijv. Virtual Reality en hybride leren) en het creëren van enthousiasme bij jongeren voor veroudering en langdurige zorg.

Jan Hamers wordt regelmatig uitgenodigd als keynote speaker op internationale bijeenkomsten en wetenschappelijke conferenties, (gast) redacteur en reviewer voor wetenschappelijke tijdschriften en reviewer van grote internationale onderzoeksfinancieringsinstanties en universiteiten.

Hij is ook actief geweest in de uitvoerende/toezichhoudende raden van zorgorganisaties en treedt regelmatig op als adviseur voor de overheid en hun adviesraden.

Drs. Harrie van de Ven, lid

Harrie van de Ven is zijn loopbaan lang werkzaam in het onderwijs. Hij startte ooit als leraar op de basisschool. Harrie studeerde Pedagogiek en Onderwijskunde. Na een periode in de basisschool werkte hij onder meer als procesmanager Weer Samen Naar School, consultant en trainer, directeur Magistrum en als directeur Fontys Hogeschool Kind en Educatie, waarin onder meer de vijf Fontys pabo's zijn ondergebracht. Sinds september 2015 werkt hij weer in het basisonderwijs, ditmaal als bestuursvoorzitter van Optimus Primair Onderwijs. Harrie heeft veel affiniteit met het bevorderen van kennisontwikkeling en kennisdeling t.b.v. het beroep van de leraar en de schoolleider. Zo heeft hij onder meer aan de basis gestaan van landelijke publicaties als *Op de schouders van Reuzen* en *Werk maken van Gelijke kansen*.

Prof. dr. Jan Steyaert, lid

Jan Steyaert werkt sinds 2013 als wetenschappelijk medewerker bij het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen. Zijn focus ligt op het slaan van bruggen tussen internationale wetenschap en de Vlaamse zorgpraktijk. Tevens is de heer Steyaert als hoofddocent verbonden aan de Master Sociaal Werk van de Universiteit Antwerpen. Van 1995 tot 2013 werkt hij als socioloog bij Fontys Hogescholen in Eindhoven. Hij was daar lector aan de Fontys Hogeschool Sociale Studies. Hij richtte zich vooral op advies en onderzoek naar beroepsinnovaties. Van 2007 tot 2011 was hij bijzonder hoogleraar aan het Centre for Human Service Technology aan de Universiteit van Southampton. Jan Steyaert promoveerde op een onderzoek naar cliëntregistratie in de Vlaamse ambulante welzijnszorg.

Inge van der Hoorn MSc, secretaris

Inge van der Hoorn is sinds 2011 werkzaam bij Hobéon. Zij is door de NVAO getraind in de rol van secretaris en is met grote regelmaat als secretaris betrokken bij opleidingsaccreditaties en onderzoeksvisitaties.

BIJLAGE 2 PROGRAMMA VISITATIE

Programma site visit onderzoeksvisitatie Viaa
11 december 2019

Tijd	Personen
08.00	Ontvangst van de commissie Portefeuillehouder onderzoek
08.00 – 08.15	Vooroverleg commissie
08.15 – 09.00	Gesprek met CvB en management CvB lid Academiedirecteuren, incl. portefeuillehouder onderzoek
09.00 – 09.30	Gesprek met alle lectoren Lector Zorg en Zingeving Lector Centrum voor Samenlevingsvraagstukken Lector Goede Onderwijspraktijken
09.30 – 09.45	Pauze
09.45 – 10.30	Lectoraat Zorg en Zingeving Gesprek met lector en kenniskringleden Lector Vier kenniskringleden
10.30 – 11.15	Lectoraat Zorg en Zingeving Gesprek met werkveld Verpleegkundige Dimence GGZ Geestelijk verzorger Van Weel-Bethesda ziekenhuis Teamleider Van Weel-Bethesda ziekenhuis Projectcoördinator Ligare Twee docenten van Viaa
11.15 – 11.30	Pauze
11.30 – 12.15	Lectoraat Centrum voor Samenlevingsvraagstukken Gesprek met lector en kenniskringleden Lector Vier kenniskringleden
12.15 – 13.00	Lectoraat Centrum voor Samenlevingsvraagstukken Gesprek met werkveld Teamleider Sociaal Wijkteam Zwolle Sociaal werker van Welzijn Mensenwerk Adviseur MEE Samen Directeur De Stuw Twee docenten van Viaa
13.00 – 13.45	Pauze
13.45 – 14.30	Lectoraat Goede Onderwijspraktijken Gesprek met lector en kenniskringleden Lector

	Drie kenniskringleden
14.30 – 15.15	Lectoraat Goede Onderwijspraktijk Gesprek met werkveld Directeur Dr. Albertus Risaeusschool Teacher leader Basisschool de Wildemaet Twee docenten van Viaa
15.15 – 15.30	Pauze
15.30 – 16.00	Studenten Twee Pabo studenten Twee studenten Verpleegkunde Twee studenten Social Work
16.00 – 16.30	Intern overleg commissie
16.30 – 17.00	Pending issues
17.00 – 18.00	Intern overleg commissie
18.00 – 18.15	Terugkoppeling

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800
F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl
I www.hobeon.nl